

Predgovor k šesti izdaji

Zelo me veseli, da lahko bralcem predstavim šesto izdajo kratke knjige, ki je bila tako dobro sprejeta – ne le v angleško govorečem svetu, ampak v več kot 20 jezikih širom sveta. Nujna naloga posodobiti in razširiti pričujočo izdajo je bila težka v luči izrednih globalnih problemov, kot so pandemije, hitro rastoča inflacija, družbena neenakost, podnebne spremembe, kibernetiski napadi, množične migracije, trgovinske vojne, negotovost zaposlitve in ponoven vzpon nacionalizmov, zato se zdi na mestu sedanjdo dobo imenovati veliki nemir – kar je evfemizem za čedalje intenzivnejšo globalno dinamiko nestabilnosti, negotovosti in zmede. Dva nedavna razvoja dogodkov sta še dodatno doprinesla k temu zaskrbljujočemu trenutku v človeški zgodovini.

Prvič, pandemija covid-19 je na začetku leta 2020 preplavila svet in na glavo obrnila življenja 7,8 milijard prebivalcev. Ob začetku leta 2023 so uradne številke kazale, da se je več kot 600 milijonov ljudi okužilo s številnimi različicami bolezni, ki je privedla do več kot 7 milijonov potrjenih smrti. A dejanski davek je verjetno precej višji. Na srečo so bila učinkovita cepiva hitro razvita, do avgusta 2022 pa je bilo opravljenih več kot 12 milijard cepljenj. Za raziskovalce globalizacije se je taka zdravstvena kriza, ki se pripeti enkrat na sto let, izkazala za posebej zahtevno raziskovalno temo, saj je terjala večdisciplinaren pristop k razumevanju kompleksnosti, vpletenih v širjenje in morebitno zaježitev virusa.

Drugič, tekmovanja med velikimi silami so v zadnjih letih postajala vse bolj zagreta. Kitajska, Rusija in Indija na več področjih čedalje pogosteje zavračajo vodilno vlogo ZDA v

svetu. Ruska priključitev Krimskega polotoka leta 2014 in kitajska napadalna drža v Južnokitajskem morju, vključno s političnim zatiranjem Hongkonga, so znak nove dobe geopolitičnega konflikta. Naraščajoče napetosti so se še zaostriale leta 2022 z obsežno rusko invazijo na Ukrajino. Temu resnemu dejanju agresije so sledile obsežne ekonomske sankcije, ki jih je proti Ruski federaciji uvedla široka koalicija držav z ZDA na čelu. V odgovor je predsednik Putin napovedal povračilne ukrepe in zaostril vojno. Prvič po koncu hladne vojne je kazalo, da obstaja jasna možnost svetovnega nuklearnega spopada.

V naši dobi velikega nemira je v primeru kratkega uvoda še težavneje poskrbeti za kratko in razumljivo predstavitev tako kompleksne teme, kot je globalizacija, zato se avtorji tistih nekaj že obstoječih uvodov v to temo navadno osredotočijo le na enega ali dva vidika globalizacije – navadno na pojav globalnega gospodarstva, njegove zgodovine, zgradbe, razvoja in domnevnih koristi in pomanjkljivosti. Zagotovo je tak pristop z eno samo osrednjo točko v pomoč pri razlaganju vpliva in posledic novih tehnno-ekonomskih omrežij, ki povezujejo ljudi onkraj meja in transnacionalni pretok dobrin, storitev in dela. Istočasno pa taki ozki opisi bralcu pogosto nudijo omejeno razumevanje vseh razsežnosti in kompleksnosti globalizacije.

Nenazadnje preobrazbene moči medsebojne globalne povezanosti globoko posegajo v vse vidike sodobnega družbenega življenja. Pričujejoče delo zato dokazuje, da globalizacija vsebuje tudi pomembne *politične, kulturne, ekološke* in *ideološke* vidike. Pravzaprav se globalizacija dogaja prav toliko v človeških glavah kot v svetu »tam zunaj«. Subjektivna globalizacija postane vidna v čustveno nabitih zgodbah, ki opisujejo in razlagajo ta proces. Politične sile za temi tekmujočimi diskurzi se zatekajo k digitalnim medijskim platformam, kjer modno besedo globalizacija obdarijo z

določenimi normami, vrednotami in razlagami. Te ne le upravičujejo in podpirajo njihove specifične interese moči, ampak tudi oblikujejo osebne in kolektivne identitete več milijard ljudi. Tako je predvsem *normativno* vprašanje, ali bi morali imeti globalizacijo za dobro ali slabo, tisto, ki je porodilo razgrete razprave v učilnicah, sejnih sobah in na ulicah.

Nekateri opazovalci ploskajo globalizaciji zaradi njene dokazane sposobnosti, da milijone ljudi dvigne iz revščine, da lajša takojšnjo komunikacijo in da zagotavlja skorajda neskončen dostop do informacij in velikega podatkovja. Nikjer drugje ni bil uspeh globalizacije tako očiten kot v veličastnem vzponu vzhodnoazijskih vodilnih sil, Kitajske, Koreje in Japonske. Drugi strokovnjaki globalizacijo obsojajo, češ da je pogubna sila, ki iztreblja tradicionalne skupne vrednote, uničuje naš planet in povečuje družbene razlike onkraj trajnostnih ravni. Ne glede na to, kateremu stališču ste naklonjeni, bralcem močno priporočam, da ohranjate *kritičen* odnos do obeh interpretacij.

Zagotovo se lahko tolažimo z dejstvom, da svet postaja čedalje bolj soodvisen prostor, ki ima sposobnost izboljšanja življenj običajnih ljudi. Spodbujanje naše mobilnosti in povezanosti onkraj političnih meja in kulturnih razlik predstavlja vznemirljiv napredek. Prav tako bi morali pozdravljati preudarne in sočutne politike, ki omogočajo globalni pretok migrantov in beguncev. Enako velja za tehnološki napredek – dokler ostaja odgovoren demokratičnim državljanom in jih ne poniža na status digitalno izkoriščanih »uporabnikov«. Globalizacija bi morala iti z roko v roki z izboljšanjem za vse ljudi, še posebej za tiste, ki živijo na prikrajšanih območjih globalnega Juga, predvsem pa zagotavljanje trajnostnih oblik globalizacije terja, da bolje skrbimo za naš prelep planet in za vsa njegova čuteča bitja.

Naj ta predgovor zaključim z dolžnimi izrazi hvaležnosti. Najprej bi se rad zahvalil svojim kolegom in študentom na havajski univerzi v Mānoi. Dodatne zahvale Paulu Jamesu, profesorju globalizacije in kulturne raznolikosti na Inštitutu za kulturo in družbo na Univerzi v Zahodnem Sydneyju. Veliko sem dolžan njegovi nenehni intelektualni podpori in tesnemu prijateljstvu. Hvaležen sem za koristen odziv in podporo številnih kolegov po svetu, ki delijo moje navdušenje za preučevanje globalizacije. Iskreno cenim številne bralce, recenzente in obiskovalce, ki so skoraj tri desetletja podajali pronicljive pripombe v odgovor na moja javna predavanja in objave o globalizaciji.

Hvaležen sem dr. Tommasu Duranteju, ki je bil izjemen raziskovalni asistent pri tej izdaji in katerega občudovanja vredno oko vizualnega umetnika mi je bilo v veliko pomoč pri izbiri nekaterih ilustracij. Tommasovo pionirsko delo *Projekt vizualnega arhiva globalnega imaginarija* lahko najdete na spletni strani <https://www.the-visual-archive-project-of-the-global-imaginary.com/visual-global-imaginary>.

Luciana O'Flaherty in Jenny Nugee, moji urednici pri založbi Oxford University Press, sta bili svetleč zgled profesionalizma. Nazadnje pa gre še velika zahvala moji duši dvojčici, Perle Besserman, prav tako pa tudi družinam Steger, Besserman-Trigère in Blanchette za njihovo ljubezen in podporo. Veliko ljudi je prispevalo k izboljšanju kakovosti te knjige; napake, ki so v njej ostale, so samo moja odgovornost.

Prvo poglavje

Kaj je globalizacija?

Najzgodnejši pojav izraza globalizacija lahko zasledimo v tridesetih letih 20. stoletja. A šele v devetdesetih letih 20. stoletja je pojem bliskovito osvojil svet. Nova krilatica je zajela čedalje bolj medsebojno povezano naravo družabnega življenja na našem planetu in v ospredje postavila globalno integracijo trgov, ki jo je neizmerno pospešila revolucija informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT). Tri desetletja kasneje je globalizacija še vedno vroča tema. Danes lahko tako v virtualnem kot v tiskanem prostoru spremljamo milijon sklicevanj na ta izraz, sklicevanja pa segajo od navdušenega sprejemanja do popolnega obsojanja. V zadnjih letih so v luči ponovnega vzpona nacionalizma po vsem svetu in neusmiljene pandemije covid-19, ki je postavila na glavo na videz neuničljiva globalna omrežja, kritični glasovi postali glasnejši.

Da bi razumeli nasprotujoče si poglede na globalizacijo, začnimo z definicijo. Tako množični mediji kot akademska literatura izraz globalizacija nejasno uporabljajo za opis nekega procesa, stanja, sistema, sile ali dobe. Glede na to, da imajo ti pojmi zelo različne pomene, površno združevanje procesa in stanja proizvede krožno definicijo, ki ne pojasni veliko. Pogosto izrečena puhlica, da globalizacija (proces?) vodi do več globalizacije (stanja?), nam ne omogoča smiselnega razlikovanja med vzroki in učinki.

Ključni pojmi: *globalnost, globalni imaginarij, globalizem, globalizacija*

Da bi lahko opremili našo definicijsko škatlo z orodjem, najprej razlikujemo med štirimi različnimi, a sorodnimi pojmi. Prvič,

globalnost pomeni *družbeno stanje*, za katerega so značilne tesne globalne gospodarske, politične, kulturne in okoljske medsebojne povezave in pretoki, ki postavljajo na preizkušnjo večino od trenutno obstoječih meja in ločnic. Vendar ne smemo domnevati, da je globalnost že tu, saj je to razvijajoče se stanje. Globalnost tudi ne pomeni fiksne točke, ki izključuje vsak nadaljnji razvoj. V resnici bi si zlahka predstavljali različne družbene manifestacije globalnosti: ena bi lahko prvenstveno temeljila na vrednotah individualizma, tekmovalnosti in dereguliranega kapitalizma, medtem ko bi druga lahko črpala bolj iz skupnih dogovorov, sodelovalnih vrednot in demokratičnih reguliranj gospodarskih sporazumov.

Drugič, *globalni imaginarij* se nanaša na rastočo *zavest* o svetu kot enotni celoti. To ne pomeni, da sta narod in lokacija izgubila moč nujenja občutka doma in identitete, a bi si bilo napak zatiskati oči pred slabljenjem nacionalnega imaginarija, kot je bil zgodovinsko ustvarjen v 19. in 20. stoletju. Krepitev globalne zavesti spodkopava in vnaša nemir v narodno-državni okvir, znotraj katerega si ljudje predstavljajo svoj skupnostni obstoj.

Rast globalnega imaginarija je povezana z vzponom *globalizmov*, našega tretjega pojma. Te nove politične ideologije krovni globalni imaginarij izrazijo skozi konkretne politične načrte in programe. Globalizmi pletejo zgodbe o našem medsebojno čedalje bolj povezanem svetu. Te zgodbe služijo določenim interesom moči in vsebujejo vrednostne sodbe o tem, ali naj bi o globalizaciji mislili kot o dobri ali slabi stvari. Različne vrste globalizmov bomo raziskali v 7. poglavju.

Naš zadnji in najpomembnejši termin, *globalizacija*, je prostorski pojem, nanašajoč se na *niz družbenih procesov*, ki naše trenutne družbene razmere konvencionalne narodnosti pretvarja v razmere globalnosti. Kot modernizacija in drugi